

**THE ROLE OF STRATEGIC LEADERSHIP IN ATTRACTING FOREIGN DIRECT
INVESTMENT THROUGH: A FIELD STUDY OF A SAMPLE OF IRAQI
INVESTMENT AGENCIES**

Researcher. Ameen Munaam MUSHREF¹

Niğde Ömer Halisdemir University, Türkiye

Prof. Dr. Recep ÇİÇEK

Niğde Ömer Halisdemir University, Türkiye

Lect. Ass. Dr. Arrak Aboud UMEIR

Anbar University, Iraq

Abstract:

The aim of the study is to learn the role of strategic leadership in attracting foreign direct investment on a sample of Iraqi investment promotion organisations. Investment opportunities exist in the Iraqi environment but are not attractive due to many factors. Among them are the political, security, economic and legal instability of the Iraqi environment, making it unattractive to investments due to administrative and financial corruption, poor management, weakness of the basic infrastructure of the state that restricts the freedom of the investor in many areas. The researcher used the descriptive analytical method, and to achieve the objectives of the study, the sample was selected using the (exhaustive enumeration) method. The main instrument of data collection is (questionnaire). These standards were adapted to suit the requirements of the Iraqi environment. The size of the selected sample consisted of (155) individuals representing senior management in investment institutions, from which (131) valid questionnaires were received for analysis. Statistical programs (SPSS) and (AMOS) and various statistical methods were used to determine the correlation and effect relationships between the study variables.

Several conclusions were drawn from the results. The most important of these are that there is a high degree of strategic leadership in investment organisations, there is a positive (parallel) relationship between the study variables, there is a statistically significant effect between strategic leadership and attracting FDI.

 <http://dx.doi.org/10.47832/2757-5403.24.13>

¹ infonprofshenal2017@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1338-5435>

In the light of these results, a few recommendations have been made, the most important of which are as follows: To increase interest in the strategic leadership of investment institutions due to their role in improving, realizing, and sustaining FDI attraction, so that they have the ability to improve their internal and external environment to raise the level of institutions and ensure competitiveness. It is necessary to increase the growing interest in the strategic leadership of investment institutions due to their role in improving, realizing, and maintaining the attraction of foreign direct investment, so that they have the ability to improve their internal and external environment to raise the level of institutions and ensure competitiveness, including the vision and mission of the institutions.

Key Words: Strategic Leadership, Attracting Foreign Direct Investment.

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM ÇEKMEDE STRATEJİK LİDERLİĞİN ROLÜ: IRAK YATIRIM TANITIM AJANSLARI ÖRNEĞİ BİR SAHA ÇALIŞMASI

Researcher. AMEEN MUNAAM MUSHREF

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Türkiye

Prof.Dr. Recep ÇİÇEK

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Türkiye

Lect. Ass. Dr. Arrak Aboud UMEIR

Anbar Üniversitesi, Irak

Özet:

Bu çalışma, doğrudan yabancı yatırımı çekmede stratejik liderliğin rolünü Irak yatırım tanıtım ajanılarından oluşan bir örneklem üzerinde öğrenmeyi amaçladı. Irak ortamında yatırım fırsatları vardır ancak birçok faktörden dolayı cazip değiller. Bunların arasında Irak ortamının siyasi, güvenlik, ekonomik ve hukuki istikrarsızlığı, idari ve mali yolsuzluk nedeniyle yatırımlara karşı itici hale gelmesi, kötü, devletin temel altyapısının yatırımcının özgürlüğünü birçok alanda kısıtlayan zayıflığı gibi faktörleridir. Araştırmacı, betimsel analitik yöntemi kullanmış ve çalışmanın amaçlarına ulaşmak amacıyla (kapsamlı numaralandırma) yöntemi kullanılarak örneklem seçimi yapılmıştır. Veri toplamanın ana aracı (anket)'tir. Bu standartlar Irak ortamının gereksinimlerine uyacak şekilde uyarlanmıştır. Seçilen örneklemin büyüklüğü yatırım Ajanılarından üst düzey yönetimi temsil eden (155) kişiden oluşmakta olup, bunlardan analiz için (131) geçerli anket formu alınmıştır. Çalışma değişkenleri arasındaki korelasyonu ve etki ilişkilerini belirlemek üzere (SPSS) ve (AMOS) istatistik programları ve çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Sonuçlara dayanarak bir takım sonuçlara ulaşıldı. Bunlardan en göze çarpanı, yatırım Ajanılarından stratejik liderliğin yüksek derecede mevcut olması, çalışma değişkenleri arasında pozitif (paralel) bir ilişki bulunması, stratejik liderlik ile doğrudan yabancı yatırımı çekme arasında,.

Bu sonuçların ışığında bir takım önerilerde bulunulmuştur ve bunlardan en önemlileri şunlardır: Doğrudan yabancı yatırımı iyileştirme, gerçekleştirme ve çekmeyi sürdürmedeki rolleri nedeniyle yatırım ajanılarından stratejik liderliğine olan ilgiyi artırmak, böylece ajanıların seviyesini yükseltmek ve rekabeti sağlamak için iç ve dış ortamlarını iyileştirme yeteneğine sahip olmaları. Yatırım ajanılarından doğrudan yabancı yatırım çekmenin geliştirilmesinde, gerçekleştirilmesinde ve sürdürülmesindeki rolü sayesinde ajanıların seviyesini yükseltmek ve rekabet edebilirliği sağlamak için iç ve dış ortamını iyileştirme yeteneğine sahip olduğu için yatırım ajanılarından stratejik liderliğine artan ilgiyi arttırmak, yatırım ajanılarından, ajanıların vizyon ve misyonunu da dahil ederek.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Yatırım, Stratejik Liderlik .

İlk Eksen: Araştırmanın bilimsel metodolojisi

Önsöz

Stratejik liderlik, işletmelerdeki temel idari sürecin temel taşlarından birini ve başarısını veya başarısızlığını etkileyen önemli bir faktörü temsil eder. İşletmeler, çeşitli yönlerini etkileyen birçok değişiklik yaşamaktadırlar. Bu değişkenler, birçok baskı ve zorlu ekonomik, politik ve sosyal durumlarla çevrili dinamik bir ortamda stratejik düşünceyi çevreleyen yeni zorlukların vurgulanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu ise mutlaka nispeten modern kavramlara dikkat etmeyi gerektirmektedir. Stratejik liderlik, büyüme ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı sağlamak için gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki çoğu kuruluş arasında geniş bir rekabet ve çatışma alanı olan doğrudan yabancı yatırımı çekmeye imkan sağlar. Sermaye çeken ülke, yabancı yatırımcıya modern teknolojilerini, sermayesini ve iş yöntemlerini, ayrıca organizasyonel yetenekleri, yönetim becerileri ve diğer avantajları destekleyecek kaynakları sağlamak durumundadır. Böyle bir konu, ekonomik kalkınma için güçlü bir itici güç sağlayabilir.

Birinci: Araştırmanın problemi

Irak ekonomisinin 2003 yılından sonra yaşadığı istikrarsız ekonomik, siyasi ve idari koşullar birçok zorluğu beraberinde getirmiş ve bu durum yabancı yatırımı çekmenin önünde engel olmuştur. Bu durum, tüm sektörlerde ekonomik büyüme sağlama konusunda kabiliyetlerin zayıflamasına neden olmuştur. Doğrudan yabancı yatırımlar, dünyanın çeşitli ülkelerindeki yatırımcılar tarafından artan bir ilgi görmektedir. Bu nedenle, yatırıma ev sahipliği yapan ülkeler, yabancı yatırımlar için çekici bir ortam yaratmaya ve mevcut yatırım fırsatlarını belirleyip pazarlamaya çalışmaktadırlar. 2006 tarihli 13 Sayılı yatırım kanununun çıkarılmasına ve içerdiği teşviklere rağmen, yatırım hacmi halen çok düşüktür ve Irak'a yönelik yabancı yatırımı teşvik edememektedir. Irak ortamında yatırım fırsatları bulunmaktadır, ancak birkaç faktörden dolayı çekici değildir. Bunun nedenleri ise, Irak ortamının siyasi ve güvenlik istikrarının olmaması, idari ve mali yozlaşma, kötü yönetim, pazarlama faaliyetlerinin olmaması ve devletin temel altyapısındaki zayıflık gibi yatırımcının özgürlüğünü birden fazla alanda sınırlayan ve yatırımı dışa iten koşulların var olmasıdır.

Doğrudan yabancı yatırımı etkinleştirmek stratejik liderlik gerektirir. Bu stratejik liderlik, stratejik bir vizyona sahip olmak, organizasyon kültürü aracılığıyla işleri analiz etmek, öngörmek ve planlamak, stratejik yön belirlemek, insan sermayesini geliştirmek, etik uygulamalara bağlı kalmak, bilgi ve yetenekleriyle yatırımcıları çekmek, fırsatları değerlendirmek, programlar ve hedefler için net stratejiler çizmek, gözetlemek, uygulamak ve idari, yasal, organizasyonel ve pazarlama sorunlarını çözmek gibi becerilere sahip olmalıdır. Stratejik liderliğin yabancı yatırımları çekme kabiliyeti, bütünsel pazarlama unsurlarının kullanılmasıyla artırılır.

Araştırmanın problemi şöyle bir gerçek etrafında özetlenebilir. Bu gerçek Irak'taki yatırımların zayıflığıdır. Bu zayıflık ise stratejik liderliği konusundaki farkındalığın

eksikliğinden kaynaklanan zayıflığının bir sonucu olarak gerçekleşmiş

olup, bu durum da doğrudan yabancı yatırımın cazibesini etkilemektedir. *Araştırmanın problemi şu ana soruyla başlamaktadır: Irak yatırım ajanslarının stratejik liderliği, doğrudan yabancı yatırımı çekmenin öneminin farkında mıdır?* Saha tarafında ise, araştırmanın problemi Iraklı yatırım kuruluşlarının bu denklemden ne kadar haberdar olduğu üzerine odaklanmıştır. İşletmeler, uygulamaları ışığında doğrudan yabancı yatırımı çekebilmek için stratejik liderlik uygulamalarının analizinin sonuçlarını nasıl kullanabilir? Araştırmanın problemi aşağıdaki alt sorularla açıklanabilir:

1. Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderlik düzeyi nedir?
2. Irak yatırım ajansları düzeyinde doğrudan yabancı yatırım çekme düzeyi nedir?
3. Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderlik, ve yabancı yatırım çekme arasındaki ilişkinin doğası nedir?
4. Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderlik, ve yabancı yatırım çekme arasındaki etki ilişkisinin doğası nedir?

İkinci: Araştırmanın önemi

İşletmelerin algılanan ve algılanmayan ihtiyaçlarını belirleme ve planlama, ayrıca katma değeri artırma arayışı noktasında stratejik liderliğin oynadığı öncü rol, gelişmiş performans üzerinden ve doğrudan yabancı yatırımı çekmek için kendi iç ve bütünleşik ilişkiler ağından yola çıkarak, araştırmanın önemi aşağıdaki noktalarda öne çıkmaktadır;

1. Geçmiş çalışmaların bu çalışmanın ortaya koyduğu değişkenleri birbirine bağlama konusunda eksiklerini telafi etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmamızın Irak ve Türkiye ortamında bu modern ve önemli alanı inceleyen, ilişkilerini ortaya çıkarmaya, etkilerini araştırmaya ve gelecekteki fizibilitesini öngörmeye çalışan mütevazı bir çalışma olması, Irak, Arap ve Türk kütüphanesinin organizasyonel gelişim alanında zenginleştirilmesine yansiyacaktır.
2. Öte yandan çalışmamızın önemi, çevresel değişimle yüzleşen, stratejik liderlik uygulamalarını güçlendiren ve doğrudan yabancı yatırımları çekme sürecini geliştiren stratejik bir kaynak çalışmayı ele alması noktasında öne çıkmaktadır.
3. Mevcut çalışmamızın önemi, Irak yatırım ajanslarındaki stratejik liderliklerin karşılaştıkları en önemli zorluklarla ilgili farkındalıklarını artırma noktasında da ortaya çıkmaktadır. En önemlisi ise, boşlukları tespit ederek ve bunlardan yararlanarak doğrudan yabancı yatırımı çekmenin zorluklarıyla yüzleşmektir.

Üçüncü: Araştırmanın amaçları

Araştırmamız, aşağıdaki hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır:

1. İşletme yönetiminde büyük önem taşıyan değişkenler olarak stratejik liderlik, ve doğrudan yabancı yatırımı çekmenin tanıtılması, bu değişkenlerle ilgili felsefi bir bilgi çerçevesi oluşturulması. Bu amacı tamamlamak için araştırmacı, analitik tanımlayıcı bir çalışma çerçevesinde alandaki çalışma değişkenlerini ilişkilendirecektir.
2. Irak yatırım ajanslarındaki üst düzey yöneticilerden bu değişkenleri incelemek isteyenlere, gelecek vizyonlarını geliştirmeye katkıda bulunabilecek bir bilgi tabanı sağlamak, ayrıca, stratejik liderlik ve kapsayıcı pazarlama yoluyla doğrudan yabancı yatırımları çekme fırsatlarını arttırabilmek adına Iraklı kuruluşların yararlanabilecekleri bilgiler sağlamak.
3. Irak yatırım ajansları düzeyinde doğrudan yabancı yatırım çekme noktasında stratejik liderlik arasındaki ilişkinin ve etkinin doğasının açıklanması.

Dördüncü: Araştırmanın sınırları:

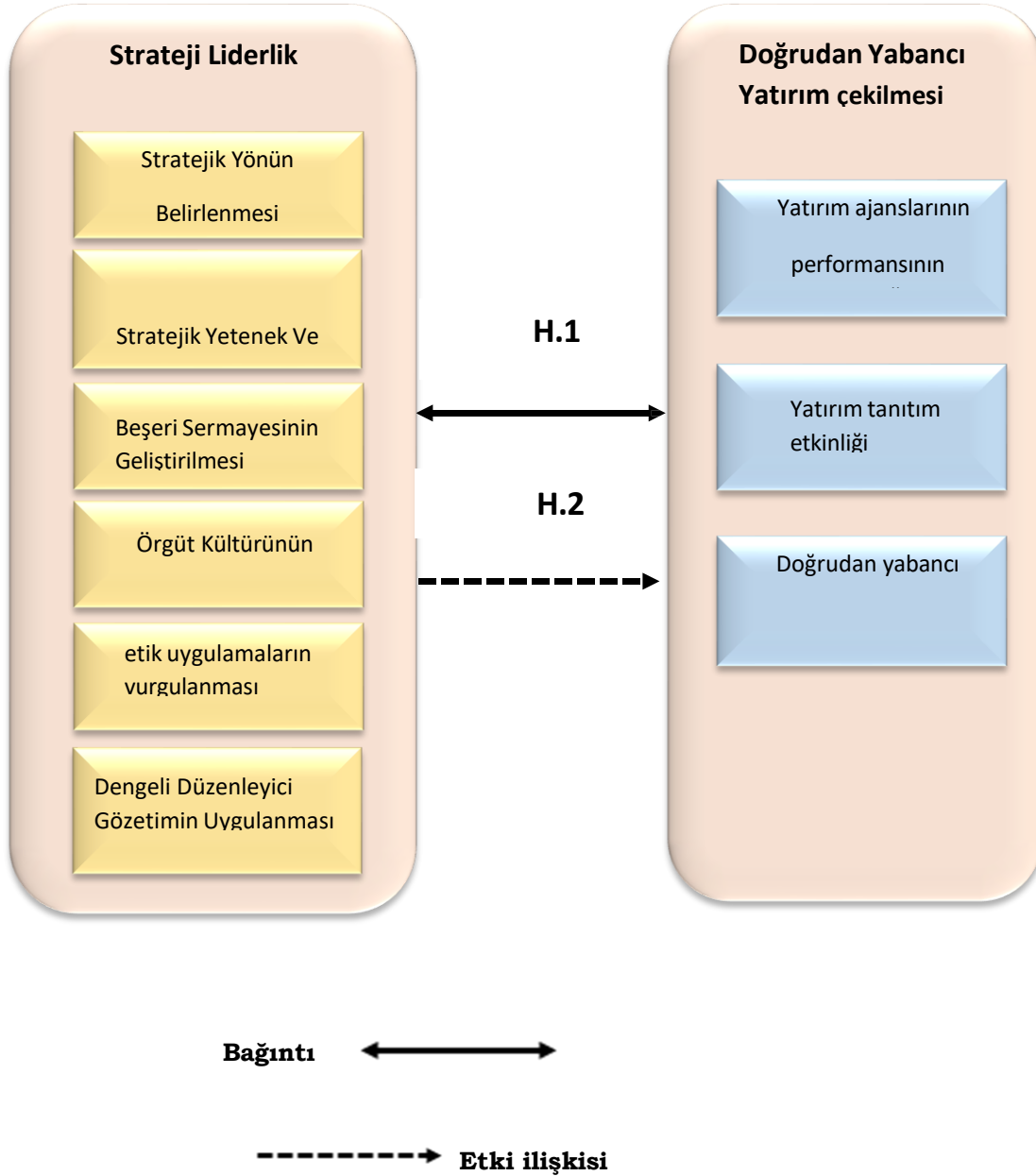
A. **Mekânsal sınırlar:** Araştırmamız Irak'ın 10 farklı vilayetine dağılmış bulunan 11 Irak yatırım ajansından oluşmaktadır. Bunlar (Irak Ulusal Yatırım Ajansı, Bağdat Vilayeti ,Ajansı, Anbar Vilayeti Ajansı, Semave Vilayeti Ajansı, Diyala Vilayeti Ajansı, Babil Vilayeti Ajansı, Selahattin Vilayeti Ajansı, Zikar Vilayeti Ajansı ve Kerkük Vilayeti Ajansı, Kerbela Vilayeti Ajansı, Vasıt Vilayeti Ajansı olup).bu ajansların tamamı 2008 yılında kurulmuştur.

B. **Beşeri sınırlar:** Araştırma sadece Irak yatırım ajanslarındaki ulusal yatırım ajansı müdürleri, bunların asistanları, yönetim kurulu üyeleri ve bölüm müdürlerinden oluşmakta olup, toplam sayıları 155 kişidir. Araştırma örnekleme seçilirken kapsamlı sınırlama yöntemi kullanılmıştır.

C. **Konusal sınırlar:** doğrudan yabancı yatırımı çekme konusunda stratejik liderlik rolünün açıklanması. Bağımsız bir değişken olarak stratejik liderlik konusunda ise stratejik yönelim, stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım, insan sermayesinin geliştirilmesi, etkin bir organizasyon kültürünün sürdürülmesi, etik uygulamaların vurgulanması, dengeli düzenleyici kontrolün uygulanması boyutları benimsenmiştir. doğrudan yabancı yatırım değişkeni noktasında ise ölçüm göstergeleri olarak **Yatırım ajanslarının** performansının etkinliği,, Yatırım tanıtım etkinliği,(Doğrudan yabancı yatırım ortamı) Politika ve güvenlik ortamı,Hukuk ve yasama ortamı,Ekonomik ortam,Yönetim ve organizasyon ortamı,Sosyal ve kültürel ortamı boyutları benimsenmiştir.

Beşinci: Araştırmanın Modeli: ilgili gerçekliği açıklayan mantıksal ilişki ve etkileşimlerin bir setini gösterir, bu ilişkiler nicel ya da nitel bir formda olabilir ve ilgi duyulan konunun ana özelliklerini bir araya getirir.**şekil (1) açıklanmaktadır:**

ARİŞTİRMA MODELİ

Kaynak: araştırmacı

Araştırmanın hipotezleri: Araştırmamız ikinci temel hipotezden yola çıkmaktadır. Bu hipotezler aşağıdaki gibidir;

I. Birinci ana hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır. Bu hipotezden aşağıdaki gibi altı (6) alt hipotez çıkmaktadır:

1. Birinci alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik yönelimin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır.

2. İkinci alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırımın doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır.

3. Üçüncü alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde beşeri sermayeyi geliştirmenin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır.

4. Dördüncü alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde etkili bir organizasyon kültürünün sürdürülmesinin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır.

5. Beşinci alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde etik uygulamaların vurgulanmasının doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır.

6. Altıncı alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde dengeli düzenleyici denetim uygulanmasının doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır.

II. İkinci ana hipotez: Irak yatırım ajansları topluca tüm boyutlarıyla (stratejik yönelim, stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım, beşeri sermayeyi geliştirme, etkili bir organizasyon kültürünün sürdürülmesi, etik uygulamaların vurgulanması ve dengeli düzenleyici denetim uygulanması) düzeyinde stratejik liderlik ile doğrudan yabancı yatırımı çekme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır. Bu hipotezden aşağıdaki alt hipotezler çıkmaktadır:

1. Birinci alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin boyutları toplu olarak yatırım tanıtımının etkinliğini etkilemektedir.

2. İkinci alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin boyutları toplu olarak yatırım ajanslarının performansının etkinliğini etkilemektedir.

3. Üçüncü alt hipotez: Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin boyutları toplu olarak yabancı yatırım ortamını etkilemektedir.

Altıncı: Araştırma Toplanması

Araştırmamız sahada Irak düzeyindeki yatırım ve kalkınma sürecinde sahip olduğu önemli rol nedeniyle tüm düzeylerde doğrudan yabancı yatırımcı çekmekten sorumlu olan ajansların takip ettiği stratejilerin geliştirilmesi noktasında, bahse konu değişkenlerin etki boyutunu tespit edebilmek için Irak yatırım ajansları örneklemini üzerinde uygulama yapmaktadır. Belirlenen bu araştırma popülasyonu doğrultusunda veri toplayabilmek için temel araç olarak bir anket hazırlanmıştır.

Çalışmanın örneklemini tanımlarken, analitik hedeflere ulaşmak ve çalışmanın hipotezlerini test etmek amacıyla yönlendirilen bir yaklaşım izlenmiştir. Örneklem, (tüm bölümlerini içeren) ajansların üst düzey yöneticileri arasından seçilmiştir ve bu nedenle örneklemdaki toplam kişi sayısı yaklaşık olarak 155 kişiydi. Araştırmacı, bu örneğe ait 155 anket dağıtmış ve bu anketlerden 131'i geri alınmıştır.

Sekizinci: Araştırmanın yöntemi

Araştırma için gerekli veriler ve bunların kaynakları, araştırma popülasyonu ve örnekleme, araştırma aracı ve veri toplama yolları gibi birkaç faktörden oluşmakta olup, bunlar aşağıdaki gibi açıklanmaktadır;

1. **İkincil veriler:** Araştırmacı tarafından incelenen Arapça, Türkçe ve diğer yabancı dillerde kitaplar ve yine Arapça-, Türkçe ve diğer yabancı dillerde yayınlanan dergilerdeki makalelerdir. Öte yandan stratejik liderlik, yabancı sermaye ve bütünsel pazarlama konularını ele alan bilimsel tezler de ikincil veriler kapsamındadır. Uluslararası şirket ve konferansların yayınlanan ya da yayınlanmayan raporlarında bulunan veriler de bu kapsamda değerlendirilmiştir. Araştırmanın teorik çerçevesinin belirlenmesi, araştırma değişkenlerinin tespiti ve bunların araştırma popülasyonu ve örnekleme üzerinde nasıl ölçülebileceğinin belirlenmesi konusunda bu verilerden yardım alınmıştır.

2. **Öncelikli veriler:** Öncelikli veriler, araştırma örnekleme olan Irak yatırım ajanslarında çalışanların demografik özelliklerinden (cinsiyet, yaş grubu, eğitim düzeyi, medeni durum, pozisyon, kurs sayısı, coğrafi bölge) oluşmaktadır. Bu verilerin temel kaynakları anketlerdir. Araştırma değişkenleri ile ilgili öncelikli, verilerin elde edilebilmesi için Irak yatırım ajanslarındaki yönetici düzeylerine anket uygulaması yapılmıştır. Öte yandan araştırmacı araştırma örnekleme ajanslardaki bazı yöneticiler ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırma bireylerine araştırma değişkenleri ile ilgili ölçütleri yansıtan sözcük gruplarıyla ne denli hemfikir oldukları sorulmuş ve cevaplar 1 ile 5 arasında tabir edilmiştir. Buna göre bir “kesinlikle katılmıyorum” anlamına gelirken 5 “tamamen katılıyorum” anlamını ifade etmiştir. Kullanılan ölçütleri hazırlamak için geçmiş araştırmalarda kullanılan ölçütlerden yardım alınmıştır

İkinci Eksen: Teorik Çerçeve 1-Strateji Liderlik Kavramı

Strateji liderlik kavramı ele alınmadan önce bir çok alanda önemli konu olan Liderlik kavramına değinilecektir, zira liderlik yeni bir kavram olmayıp on yıllardır var oluşunu korumaktadır. Liderlik, stratejik planlama ile örgütsel çalışmayı aktifleştirerek örgütün hedeflerini gerçekleştirmesi için önemli rol oynar (Rashid diğerleri, 2016: 423). Liderlik pozisyonu örgütsel hedefleri belirten belirli davranışları kapsayarak söz konusu hedefleri gerçekleştirmek amacıyla çalışanları ortak bir şekilde katılmaya motive eder. Lider, astlara karşı ayırım yapmaksızın eşit davranıp destek verir. Böylece, liderlik pozisyonu stratejilerin

belirlenmesi ve uygulanması konusunda önemli rol oynar, çünkü lider, strateji yönetim operasyonu ile örgütün bakış açısı ve hedefleri arasındaki bağlantıyı kurar ve herkesin örgütte yaygın olan değerleri benimsemesi için örgütsel kültürü destekleyen temel niteliğinde çalışır (Jabbar ve Hussein , 2017:103 -104). Strateji liderlik kavramı değer üzerine yapılabir bir kültürün benimsenmesine daha da uygun olabilir, zira strateji liderlik insan kaynakları yönetimi ve yaratıcılık idari uygulamalarında yoksun, bürokrasi ve eski kurallar üzerine kurulu liderlik yöntemleri nedeniyle büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaya meyillidir (Kaguru diğerleri, 2020: 106).

1.2-Strateji Liderliğin Önemi

Çevrede meydana gelen hızlı değişimler örgütlerin bu koşuşturan değişimlere adapta olup ayak uydurmaları için geleceğe yönelik stratejik bir vizyon sahibi olan stratejik liderliğe ihtiyaçlarını zorunlu hale getirmiştir. Şimdiki modern çağda süregelen hızlı değişimlerin etkisi altında örgütlerin adapte olup kalkınması ve olayları göğüslemesi için yeterliklerini artırmak, yaratıcılık yeteneklerini geliştirmek, çalışanların moral ve kabiliyetlerini motive etmek amacıyla örgütlere stratejik liderler temin edilmesi şartını gerektirmektedir (Afifa, 2019 : 22) ve (Al Khafajy ve diğerleri, 2015 : 64). Bu nedenle strateji liderlik çok önem arz etmektedir, zira aktif strateji liderlik olmadan doğru stratejini çizilmesi, başarının gerçekleştirilmesi ve yüksek getirilerin sağlanması imkânsızdır. Yüz yirmi birinci yüz yılda rekabet alanındaki örgütler aktif liderler yetiştirmek konusunda tehdit altındalar.

1.2.Stratejik liderliğin boyutları

Stratejik liderlik çok işlevlidir, başkaları aracılığıyla yönetimi içerir, örgütlerin iş ortamında hızla artan değişime uyum sağlamasına yardımcı olur, stratejik liderliği elde edebilecek ve stratejinin etkin bir şekilde uygulanmasına olumlu katkıda bulunabilecek birçok boyutu içerir (Jooste ve Fourie, 2009: 52).stratejik liderliğin iki ana boyutundan söz ederek (vizyon yaratılması ve işlevsellik operasyonların denetimi) olarak belirtmektedir. Ancak (Mugambi, 2020: 156) stratejik liderliğin boyutlarını (insan sermayesinin geliştirilmesi, yaratıcılığın güçlendirilmesi, küresel anlayış ile çalışılması ve korunması ile ayrıcalıklı yeteneklerin keşfedilmesi) olarak görmektedir(Tawfig ve Kamarudin, 2021: 590).

(Al Thani1 ve Obeida, 2020: 315) , (Alayoubi ve diğerler, 2020: 16) , (Dohamid diğerler 2020: 81) , (Ohs et al, 2020: 17),(Hit ve diğerleri ,2007),adlı grup stratejik liderliğin boyutlarını (Stratejik yönün belirlenmesi, stratejik yetenek ve yeteneklere yatırım yapılması, insan sermayesinin geliştirilmesi, etkili bir organizasyon kültürünün sürdürülmesi, etik uygulamaların vurgulanması ve dengeli düzenleyici gözetimin uygulanması) olarak tanımladı. Bu boyutları stratejik liderliğin şimdiki çalışma perspektifine olan uyumluluğunu ölçmek için kullanılacaktır.

2.Doğrudan yabancı yatırım kavramı

Doğrudan yabancı yatırım kavramı ele alındığında açıkça görülmektedir ki, ülkenin milli sınırları dışından gelen her yatırım, yatırımcının birey mi, şirket mi yoksa ülkemi olduğuna bakılmaksızın yatırım yapılan ülke açısından yabancı yatırım sayılmaktadır. Doğrudan yabancı yatırım herhangi bir ülkede doğrudan üretim veya diğer tesislere yatırım yapılması ile oluşur. Bazı ekonomi uzmanları doğrudan yabancı yatırımı; “amacı uzun ölçekli ekonomik projeleri gerçekleştirmek suretiyle sermaye oluşturmak olan ve finansal getiri elde ederek çeşitli ihtiyaçları karşılayan ekonomik süreçtir” şeklinde tanımlama yapmaktadırlar. (Al-Samarrai, 2006: 49)

yabancı sermaye, sermayenin karşılayan ülkeye geçişi sonucunda kârı büyüten, arzulanayan faydayı sağlayan ve yerel sermaye ile ortaklık yaparak çeşitli projelerin oluşturulmasına katkıda bulunan sermaye akış grubudur(Ramadan ve diğerleri,

2020:33). Bu tanıma göre, yatırımcılar, sermaye yatırımı yapan şirketler aracılığıyla farklı ülkelerde yatırım projelerinde yönetim ve liderlik konumuna sahip olabilirler. (Saleh, 2005: 12) Doğrudan yabancı yatırım, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonominin desteklenmesinde önemli role sahiptir. (Al-Rawi, 2020:7)'ye göre, doğrudan yabancı yatırımlar sahiplerinin yönetime etkin katılımlarının bulunduğu ve yatırım projesinin sermayesinde kalıcı ortaklık kurarak karar alabildikleri uzun ölçekli yatırımlardır demektir.

2.1. Doğrudan yabancı yatırımın önemi

Doğrudan yabancı yatırımlar, yatırımları karşılayan ülkelerin ekonomileri için önemli bir rol oynar. Sermaye akışı sayesinde ülkelerdeki sermaye artar, yeni iş fırsatları yaratılır ve işsizlik sorunu azalır. Aynı zamanda doğrudan yabancı yatırım, ödeme bütçesine etki ederek döviz elde etme ve maddi sermaye artışı sağlama konusunda önemli bir kaynak olarak kabul edilir. Gelişmekte olan ülkelerin ihracat sektörünün

gelişmesine katkıda bulunur (Al-akrah, 2022:966-967) . Doğrudan yabancı yatırım,

gelişmekte olan ülkeler için en önemli dış finansman kaynağıdır (Zakri ve Hassan, 2014:6). Bu yatırımlar, birikimler ile yatırım arasındaki boşluğu doldururken, modern yönetim, deneyim, beceriler ve gelişmiş teknolojilerin transferine katkıda bulunur. Bu da çalışanların becerilerini geliştirme ve üretim etkinliğini artırma açısından önemlidir. Yabancı şirketlerin deneyimleri ve bilgi birikimleri, doğrudan yabancı yatırımlar aracılığıyla ekonomilere transfer edilir.

2.2. Doğrudan yabancı yatırımı çekmenin boyutları

Bilindiği gibi, hükümetin ekonomik sorunları çözmedeki başarısı veya belirli bir hedefe ulaşma yeteneği, kuşkusuz, kabiliyetlerinin geçerliliğinin ve buna yönelik plan ve politikalarının rasyonelliğinin kanıtıdır. Yabancı yatırımlara kapı açılması sonucunda toplum bireylerine ekonomik ve sosyal fayda sağlanması, bu yatırımlar için uygun politikaların

çizilmesi ve uygun ortamın oluşturulmasının yanında, hükümetin yatırım kararlarına veya ekonomik ve sosyal yapılabirlik ve faydalarını değerlendirebilmelerine bağlıdır (Al-Baaaj ve Al-Karawi, 315: 2014).

Yabancı bir yatırımcı için yatırımın temel amacı kar ve rekabettir. Yatırım yapılan ülke ise, ekonomik kalkınmayı sağlamayı amaçlar. Yani, karşılıklı uzun vadeli bir ilişki içerir ve yabancı yatırımcının yatırım yapılan ülkelerde arzu edilen hedeflere ulaşması için o üretim sürecinin veya tesisin yönetimini etkileme kabiliyetini garanti eder (Al-Jubouri, 2016: 148).

Araştırmacının görüşüne göre ve çalışmanın konusuna uygun olarak, (Farah ve diğerlerinin ,2015:161) dediği gibi aşağıdaki boyutlar benimsenecektir: *Yatırım ajanslarının performansının etkinliği, yatırım tanıtım etkinliği, doğrudan yabancı yatırım ortamı. Doğrudan yabancı yatırım ortamının alt boyutları ise: Siyasi ve güvenlik ortamı, ekonomik ortam, hukuk ve yasama ortamı, idari ve örgütsel ortam, sosyal ve kültürel ortam.* Bu boyutlar, mevcut çalışmanın eğilimlerine uygunlukları nedeniyle doğrudan yabancı yatırımın çekiciliğini ölçmek için kullanılacaktır.

Üçüncü Eksen.Araştırma Hipotezlerinin Test Ve Analizi

Mevcut araştırma, çalışma metodolojisinde daha önce önerilenler hususunda spesifik yanıtla ulaşmak için bir yol haritası sunmaktadır. Ulaşılabacak cevabın amacı üç açıdan belirlenmektedir. Birincisi, doğrudan yabancı yatırımı çekmede stratejik liderliğin etkisi ve bağlantısının varlığını doğrulamak veya reddetmektir. İkincisi ise stratejik liderliğin bütünsel pazarlama ile bağlantısının ve etkisinin varlığıdır. Üçüncüsü, doğrudan yabancı yatırımı çekmede bütünsel pazarlamanın etkisi ve bağlantısının varlığı ve son olarak bütünsel pazarlama yoluyla doğrudan yabancı yatırımı çekmede stratejik liderliğin etkisi ve bağlantısının varlığıdır. Bu amaçla, test edilen modeller için (F, R², β , P) değerlerinin doğrulanması ve bu modellerin anlamlılığının belirlenmesi amacıyla çalışmanın boyutları ve değişkenleri arasında (Sig.) değerine göre çoklu etki testleri yapılmıştır. Aşağıdaki paragraflar bu testleri açıklamaktadır. Bu bağlamda değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü teşhis etmek amacıyla Pearson testi kullanılacaktır.

3.1. Korelasyon Hipotezleri Testi

3.1.1. Birinci ana hipotez testi: Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır.

Birinci hipotez, stratejik liderlik değişkeni ile yabancı yatırım çekme değişkeni arasındaki ilişkiyi test etmeyi amaçlamaktadır. Tablo 1, bu hipotez testinin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 1 tüm boyutlarıyla stratejik liderlik ile tüm boyutlarıyla doğrudan yabancı yatırım çekmek arasındaki korelasyon ilişkisi

N= 131

Boyutlar	Yatırım Ajanslarının Performansının Etkinliği,	Yatırım Tanıtımının Etkinliği	Doğrudan Yabancı Yatırım Ortamı	Toplam Doğrudan Yabancı Yatırımı Çekmek
Stratejik yönlemi	0.772**	0.629**	0.515**	0.739**
Stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım yapmak	0.785**	0.679**	0.495**	0.762**
Beşeri sermayenin gelişimi	0.829**	0.716**	0.564**	0.816**
Etkin örgüt kültürünü sürdürmek	0.739**	0.631**	0.436**	0.705**
Etik uygulamalara vurgulanması	0.762**	0.668**	0.460**	0.738**
Dengeli düzenleyici gözetim uygulanması	0.773**	0.688**	0.505**	0.765**
Toplam Stratejik liderlik	0.866**	0.745**	0.554**	0.841**

Kaynak: Araştırmacı tarafından SPSS programı verilerine göre hazırlanmıştır

Tablo, 1 de, sonuçlarından stratejik liderlik ile doğrudan yabancı yatırımı çekmenin yatırım Ajanslarının performansının etkinliği, yatırım tanıtımının etkinliği ve doğrudan yabancı yatırım ortamı gibi boyutları arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki olduğu açıkça görülmektedir. Toplam stratejik liderlik ile toplam yabancı yatırım arasındaki korelasyon ilişkileri sırasıyla

(0.739**, 0.762**, 0.816**, 0.705**, 0.738**, 0.765** , 0.841**) şeklinde gerçekleşmiş ve 0,01 anlamlılık düzeyi elde edilmiştir. Bu durum, yukarıda belirtilen boyutlardaki stratejik liderlik düzeyindeki artış ve değişimin, söz konusu boyutlarda doğrudan yabancı yatırımı çekme düzeyinde de bir değişikliğe yol açtığını doğrulamaktadır. Bu durum, ilk ana hipotez olan 'Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır' hipotezinin kabul edilmesini sağlamaktadır.

Ayrıca stratejik yönelimin her boyutu ile doğrudan yabancı yatırımı çekme ve yatırım ajanslarının performansı etkinliği, yatırım teşvik etkinliği ve doğrudan yabancı yatırım ortamı gibi tüm boyutları arasında güçlü ilişkiler olduğu da ortaya konmuştur. Stratejik yönelim boyutu, toplam yabancı yatırım çekme ve yukarıda belirtilen boyutlarıyla ilişkilendirilmiş ve korelasyon değerleri sırasıyla (0,515**, 0,629**, 0,772** , 0,739**) şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum, stratejik yönelim düzeyindeki bir değişikliğin, toplam

yabancı yatırım ve yukarıda belirtilen boyutlarında da aynı düzeyde bir değişikliğe yol açtığını doğrulamaktadır. Bu ise birinci ana hipotezin birinci alt hipotezi olan *'Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik yönelimin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır.'* hipotezinin kabul edilmesine yol açmaktadır.

Stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım boyutu, toplam yabancı yatırım çekme ve yukarıda belirtilen boyutlarıyla ilişkilendirilmiş ve korelasyon değerleri sırasıyla (0,495**, 0,679**, 0,785** , 0.762**), şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum, stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım boyutunun yabancı yatırım çekmek ve yukarıda belirtilen boyutları açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ise birinci ana hipotezin ikinci alt hipotezi olan *'Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırımın doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır'* hipotezinin kabul edilmesini sağlamaktadır.

Beşeri sermayeyi geliştirme boyutu, toplam yabancı yatırım çekme ve yukarıda belirtilen boyutlarıyla ilişkilendirilmiş ve korelasyon değerleri sırasıyla(0,564**, 0,716**, 0,829**, **,0.816**), şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum, beşeri sermayeyi geliştirme boyutunun yabancı yatırım çekmek ve yukarıda belirtilen boyutları açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ise birinci ana hipotezin üçüncü alt hipotezi olan *'Irak yatırım ajansları düzeyinde beşeri sermayeyi geliştirmenin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır'* hipotezinin kabul edilmesini sağlamaktadır.

Etkili bir organizasyon kültürünün sürdürülmesi boyutu, toplam yabancı yatırım çekme ve yukarıda belirtilen boyutlarıyla ilişkilendirilmiş ve korelasyon değerleri sırasıyla (0,436**, 0,631**,0,739** , 0.705**) şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum, etkili bir organizasyon kültürünün sürdürülmesi boyutunun yabancı yatırım çekmek ve yukarıda belirtilen boyutları açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu ise birinci ana hipotezin dördüncü alt hipotezi olan *'Irak yatırım ajansları düzeyinde etkili bir organizasyon kültürünün sürdürülmesinin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır'* hipotezinin kabul edilmesini sağlamaktadır.

Etik uygulamaların vurgulanması boyutu, toplam yabancı yatırım çekme ve yukarıda belirtilen boyutlarıyla ilişkilendirilmiş ve korelasyon değerleri sırasıyla (0,460**,0,668**, 0,762** ve 0.738**), şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum, etik uygulamaların vurgulanması boyutunun yabancı yatırım çekmek ve yukarıda belirtilen boyutları açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ise birinci ana hipotezin beşinci alt hipotezi olan *'Irak yatırım ajansları düzeyinde etik uygulamaların vurgulanmasının doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır'* hipotezinin kabul edilmesini sağlamaktadır.

Dengeli düzenleyici denetim uygulanması boyutu, toplam yabancı yatırım çekme ve yukarıda belirtilen boyutlarıyla ilişkilendirilmiş ve korelasyon değerleri sırasıyla(0,505**,

0,688**, 0,773** , 0.765**), şeklinde gerçekleşmiştir. Bu durum, dengeli düzenleyici denetim uygulanması boyutunun yabancı yatırım çekmek ve yukarıda belirtilen boyutları açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ise birinci ana hipotezin altıncı alt hipotezi olan 'Irak yatırım ajansları düzeyinde dengeli düzenleyici denetim uygulanmasının doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır' hipotezinin kabul edilmesini sağlamaktadır.

3.2. Etki Hipotezleri Testi

3.2.1. ikinci ana hipotezin testi: Stratejik liderlik ve tüm boyutlarının doğrudan yabancı yatırım çekmeye etki testi

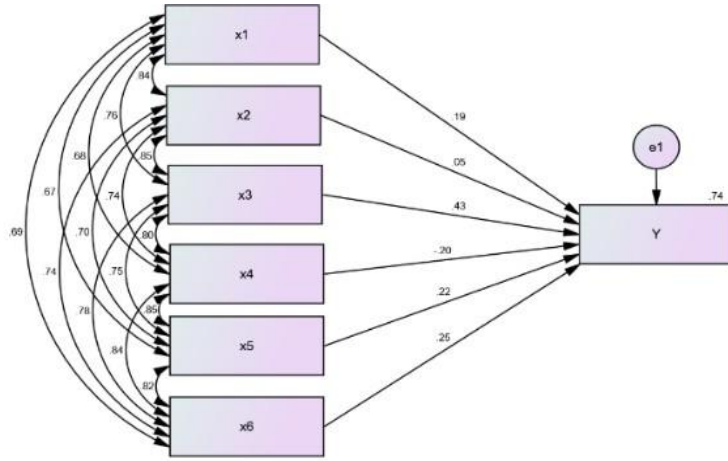
Dördüncü ana hipotez, stratejik liderlik değişkeninin (bağımsız değişken) ve boyutlarının doğrudan yabancı yatırım çekme değişkeni (bağımlı değişken) üzerindeki etkisini test etmeyi amaçlamaktadır. Tablo 2, bu hipotez testinin sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 2 stratejik liderlik ve tüm boyutlarının doğrudan yabancı yatırım çekmek etkisi

N=131

Yöntem	B	P-value	R ² - F- Sig	sonuç
Stratejik Yönelim >>>Doğrudan yabancı yatırım çekmek	0.187	0.032	R ² = 0.739 F= 58.629 F= 3.92 Sig= 0.000	Hipotez kabul edilmiştir
Stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım yapmak>>> Doğrudan yabancı yatırım çekmek	0.046	0.666		
Beşeri sermayenin gelişimi>>> Doğrudan yabancı yatırım çekmek	0.430	0.000		
Etkin örgüt kültürünü sürdürmek>>> Doğrudan yabancı yatırım çekmek	-0.199	0.061		
Etik uygulamalara vurgulanması>>> Doğrudan yabancı yatırım çekmek	0.221	0.023		
Dengeli düzenleyici gözetim uygulanması>>> Doğrudan yabancı yatırım çekmek	0.251	0.010		

Grafik 1stratejik liderlik ve tüm boyutlarının doğrudan yabancı yatırım çekmeye etkisi

Kaynak: Araştırmacı tarafından SPSS ve AMOS programlarının verilerine göre hazırlanmıştır.

Tablo 2 de ve Grafik 1 sonuçlarına bakıldığında stratejik liderliğin ve boyutlarının doğrudan yabancı yatırımı çekme değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. F'nin Aritmetik lanan değeri 58,629 olup, tablodaki değeri olan 3,92'den daha büyüktür. Modelin anlamlılık düzeyi 0,000, yorumlama faktörü değeri ise 0,739(R²)olarak gerçekleşmiştir. Bu, stratejik liderliğin doğrudan yabancı yatırımı çekmede meydana gelen değişikliklerin yaklaşık %74'ünü açıkladığı anlamına gelmektedir. Kalan değişkenlerin yorumlanması bu çalışmada regresyon modelinde yer almayan diğer faktörlere bırakılmıştır. Stratejik liderliğin anlamlılık etkisi ve boyutlarının doğrudan yabancı yatırımı çekme değişkeni üzerindeki etkisine bakıldığında ise bunun tüm boyutların etkisinden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. *Ancak örgüt kültürünün sürdürülmesi ve stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım yapılması boyutları ise anlamlılık açısından etkili değildir.*

Beklenti denklemi (Stzd-β) ile ilgili olarak sırasıyla 0,187, 0,430, 0,221 ve 0,251 değerlerine ulaşılmıştır. Bu nedenle, stratejik yönelim, insan sermayesinin geliştirilmesi, etik uygulamaların vurgulanması ve dengeli düzenleyici gözetim uygulanması faktörlerinin artırılması, doğrudan yabancı yatırım çekme olasılığını sırasıyla %19,

%43, %22 ve %25 oranında artırmaktadır. Bu ise 'Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi vardır' şeklindeki birinci ana hipotezin kabulü anlamına gelmektedir. Dördüncü ana hipotezden ortaya çıkan alt hipotezlerin test sonuçlarına gelince;

bu hipotezlerin amacı, stratejik liderlik boyutlarının etkisini doğrudan yabancı yatırımı çekme boyutlarıyla aşağıdaki şekilde test etmektir:

A. Dördüncü ana hipotezin birinci alt hipotez testi: Stratejik liderlik ve tüm boyutlarının yatırım ajanslarının performans etkinliğine etkisi

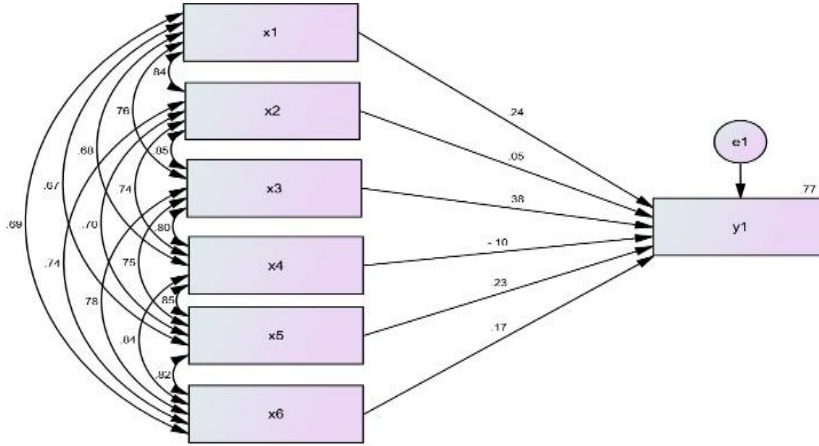
Tablo 3, stratejik liderlik ve tüm boyutlarının yatırım ajanslarının performans etkinliğine etkisini göstermektedir.

Tablo 3 stratejik liderlik tüm boyutlarının yatırım ajanslarının performans etkinliğine etkisi

n=131

Yöntem	B	P-value	R ² - F- Sig	sonuç
Stratejik Yönelim >>> Yatırım Ajanslarının Performansının Etkinliği	0.239	0.004	R ² = 0.770 F= 69.119 F= 3.92 Sig= 0.000	Hipotez kabul edilmiştir
Stratejik Kabiliyet Ve Yeteneklere Yatırım Yapmak>>> Yatırım Ajanslarının Performansının Etkinliği	0.052	0.604		
Beşeri Sermayenin Gelişimi>>> Yatırım Ajanslarının Performansının Etkinliği	0.377	0.000		
Etkin Örgüt Kültürünü Sürdürmek>>> Yatırım Ajanslarının Performansının Etkinliği	-0.102	0.306		
Etik Uygulamalara Vurgulanması>>> Yatırım Ajanslarının Performansının Etkinliği	0.226	0.013		
Dengeli Düzenleyici Gözetim Uygulanması>>> Yatırım Ajanslarının Performansının Etkinliği	0.175	.0560		

Grafik 2 stratejik liderlik ve tüm boyutlarının yatırım ajanlarının performans etkinliğine etkisi

Kaynak: Araştırmacı tarafından SPSS ve AMOS programlarının verilerine göre hazırlanmıştır.

Tablo 3 ve Grafik 2 sonuçlarına bakıldığında stratejik liderliğin ve boyutlarının yatırım ajanslarının performans etkinliği değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. F'nin Aritmetik lanan değeri 69.119 olup, tablodaki değeri olan 3,92'den daha büyüktür. Modelin anlamlılık düzeyi 0,000, yorumlama faktörü değeri ise 0,770 olarak gerçekleşmiştir. Bu, stratejik liderliğin yatırım ajanslarının performans etkinliğinde meydana gelen değişikliklerin yaklaşık %77'sini açıkladığı anlamına

gelmektedir. Kalan değişkenlerin yorumlanması bu çalışmada regresyon modelinde yer almayan diğer faktörlere bırakılmıştır. Stratejik liderliğin anlamlılık etkisi ve boyutlarının yatırım ajanslarının performans etkinliği değişkeni üzerindeki etkisine bakıldığında ise bunun tüm boyutların etkisinden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. *Ancak örgüt kültürünün sürdürülmesi, stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım yapılması ve dengeli düzenleyici gözetim uygulanması boyutları ise anlamlılık açısından etkili değildir.*

Beklenti denklemi ($Stzd-\beta$) ile ilgili olarak sırasıyla 0,239, 0,377 ve 0,226 değerlerine ulaşılmıştır. Bu nedenle, stratejik yönelim, insan sermayesinin geliştirilmesi ve etik uygulamaların vurgulanması faktörlerinin artırılması, yatırım ajanslarının performans etkinliği olasılığını sırasıyla %24, %37 ve %22 oranında artırmaktadır. Bu ise *'Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin boyutları toplu olarak yatırım tanıtımının etkinliğini etkilemektedir'* şeklindeki dördüncü ana hipotezin birinci alt hipotezinin kabulü anlamına gelmektedir.

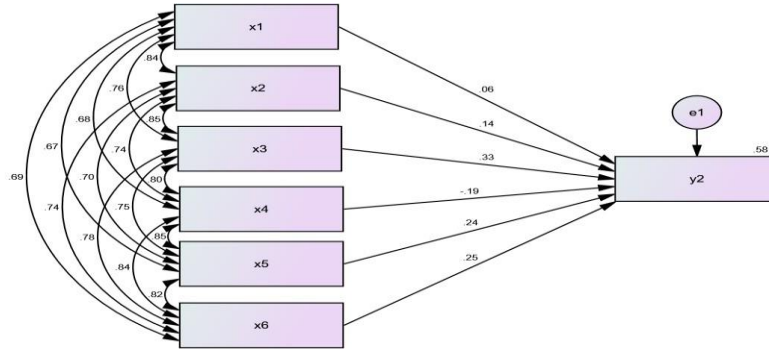
B. İkinci ana hipotezin ikinci alt hipotez testi: Stratejik liderlik ve tüm boyutlarının yatırım tanıtım etkinliğine etkisi

Tablo 4 stratejik liderlik ve tüm boyutlarının yatırım tanıtım etkinliğine etkisi

N=131

Yöntem	B	P-value	R ² - F- Sig	sonuç
stratejik yönlemi >>> yatırım tanıtım etkinliği	0.06 0	0.587	R ² = 0.579 F= 28.418 F= 3.92 Sig= 0.000	Hipotez kabul edilmiştir
Stratejik kabiliyet ve yeteneklere >>> yatırım tanıtım etkinliği	0.13 6	0.321		
Beşeri sermayenin gelişimi >>> yatırım tanıtım etkinliği	0.32 7	0.013		
Etkin örgüt kültürünü sürdürmek >>> yatırım tanıtım etkinliği	- 0.18 8	0.164		
Etik uygulamalara vurgulanması >>> yatırım tanıtım etkinliği	0.24 2	0.049		
Dengeli düzenleyici gözetim uygulanması >>> yatırım tanıtım etkinliği	0.25 0	0.440		

Grafik 3 Stratejik liderlik ve tüm boyutlarının yatırım tanıtım etkinliğine etkisi

Kaynak: Araştırmacı tarafından SPSS ve AMOS programlarının verilerine göre hazırlanmıştır.

Tablo 4,de ve Grafik 3 sonuçlarına bakıldığında stratejik liderliğin ve boyutlarının yatırım tanıtım etkinliği değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. F'nin Aritmetik lanan değeri 28.418 olup, tablodaki değeri olan 3,92'den daha büyüktür. Modelin anlamlılık düzeyi 0,000, yorumlama faktörü değeri ise 0, 579 olarak gerçekleşmiştir. Bu, stratejik liderliğin yatırım tanıtım etkinliğinde meydana gelen değişikliklerin yaklaşık

%58'ini açıkladığı anlamına gelmektedir. Kalan değişkenlerin yorumlanması bu çalışmada regresyon modelinde yer almayan diğer faktörlere bırakılmıştır. Stratejik liderliğin anlamlılık etkisi ve boyutlarının yatırım tanıtım etkinliği değişkeni üzerindeki etkisine bakıldığında ise bunun tüm boyutların etkisinden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. *Ancak örgüt kültürünün sürdürülmesi, stratejik kabiliyet ve yeteneklere yatırım yapılması ve dengeli düzenleyici gözetim uygulanması boyutları ise anlamlılık açısından etkili değildir.*

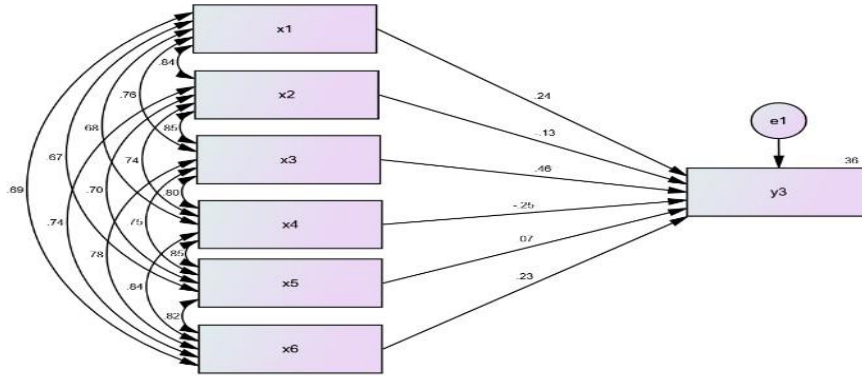
Beklenti denklemi ($Stzd-\beta$) ile ilgili olarak sırasıyla 0,327, 0,242 ve 0,250 değerlerine ulaşılmıştır. Bu nedenle, stratejik yönelim, insan sermayesinin geliştirilmesi ve etik uygulamaların vurgulanması faktörlerinin artırılması, yatırım tanıtım etkinliği olasılığını sırasıyla %25, %24 ve %32 oranında artırmaktadır. Bu ise *'Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin boyutları toplu olarak yatırım ajanslarının performansının etkinliğini etkilemektedir'* şeklindeki dördüncü ana hipotezin ikinci alt hipotezinin kabulü anlamına gelmektedir.

C. ikinci ana hipotezin üçüncü alt hipotez testi: Stratejik liderlik ve tüm boyutlarının doğrudan yabancı yatırım ortamına etkisi

Tablo 5 stratejik liderlik ve tüm boyutlarının doğrudan yabancı ortamana etkisi

N=131

Yöntem	B	P-value	R ² - F- Sig	sonuç
stratejik yönlemi >>> Doğrudan yabancı yatırım ortamı	0.236	0.086	R ² = 0.357 F= 11.456 F= 3.92 Sig= 0.000	Hipotez kabul edilmiştir
Stratejik kabiliyet ve >>> Doğrudan yabancı yatırım ortamı	-0.130	0.441		
yeteneklere yatırım yapmak				
Beşeri sermayenin gelişimi >>> Doğrudan yabancı yatırım ortamı	0.459	0.005		
Etkin örgüt kültürünü sürdürmek >>> Doğrudan yabancı yatırım ortamı ı	-0.249	0.136		
Etik uygulamalara vurgulanması >>> Doğrudan yabancı yatırım ortamı	0.071	0.639		
Dengeli düzenleyici gözetim uygulanması >>> Doğrudan yabancı yatırım ortamı	2031	0.129		

Grafik 4 Stratejik lidelik ve tüm boyutlarının doğrudan yabancı yatırım ortamına etkisi

Kaynak: Araştırmacı tarafından SPSS ve AMOS programlarının verilerine göre hazırlanmıştır.

Tablo 5,te ve Grafik 4 sonuçlarına bakıldığında stratejik liderliğin ve boyutlarının doğrudan yabancı yatırım ortamı değişkeni üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. F'nin Aritmetik lanan değeri 11.456 olup, tablodaki değeri olan 3,92'den daha büyüktür. Modelin anlamlılık düzeyi 0,000, yorumlama faktörü değeri ise 0,357 olarak gerçekleşmiştir. Bu, stratejik liderliğin doğrudan yabancı yatırım ortamında meydana gelen değişikliklerin yaklaşık %35'ini açıkladığı anlamına gelmektedir. Kalan değişkenlerin yorumlanması bu çalışmada regresyon modelinde yer almayan diğer faktörlere bırakılmıştır. Stratejik liderliğin anlamlılık etkisi ve boyutlarının doğrudan yabancı yatırım ortamı değişkeni üzerindeki etkisine bakıldığında ise bunun sadece beşeri sermayenin geliştirilmesi boyutunun etkisinden kaynaklandığı ortaya çıkmaktadır. *Kalan boyutlar ise anlamlılık açısından etkili değildir.*

Beklenti denklemi (Stzd-β) ile ilgili olarak 0,459 değerine ulaşılmıştır. Bu nedenle, beşeri sermayenin geliştirilmesi faktöründeki artış, doğrudan yabancı yatırım ortamı olasılığını %46 oranında artırmaktadır. Bu ise 'Irak yatırım ajansları düzeyinde stratejik liderliğin boyutları toplu olarak yabancı yatırım ortamını etkilemektedir' şeklindeki dördüncü ana hipotezin üçüncü alt hipotezinin kabulü anlamına gelmektedir.

SONUÇLAR

1. Çalışmanın sonuçlarından, stratejik liderlik konusunda çalışılan Irak yatırım Ajanslarının bir kısmında ilgi olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Bu, çalışma kapsamındaki Ajansların liderliğinin, stratejik hedeflerine ulaşmak ve orta ve uzun vadede rekabet gerçekliğini geliştirmek için tüm çalışanların çabalarını birleştirme vizyonunu kullandığını göstermektedir.

2. İncelenen yatırım Ajanslarında doğrudan yabancı yatırımı çekmede stratejik liderliğin bir

rolü olduğu ve doğrudan yabancı yatırımı çekmenin (Yatırım Ajanıslarının performansının etkinliği, yatırım tanıtımının etkinliği ve doğrudan yabancı yatırım ortamı) boyutlarına ilgi duydukları ortaya çıkmıştır

3. Çalışma konusu yatırım Ajanısları, stratejik liderliğin genel şekliyle güçlendirilmesi ve kullanılmasının yanı sıra, doğrudan yabancı yatırımı çekilmesinde (Stratejik yön, insan sermayesinin geliştirilmesi, etik uygulamaların vurgulanması, dengeli düzenleyici gözetimin uygulanması) boyutlarının iyi kullanılmasından açıkça yararlanmışır. Ancak Doğrudan yabancı yatırımı çekmek için (Stratejik yeteneklere ve becerilere yatırım yapmak ve etkili bir organizasyon kültürünü sürdürmek) boyutlarını kullanamadı.

4. Yatırım Ajanısları, doğrudan yabancı yatırımı çekmede, boyutlarını tek tek kullanma kabiliyetinden daha fazla, genel biçimiyle stratejik liderliği kullanmayı başardı. Bu, çalışma ortamındaki tüm idari düzeylerde tam ve kapsamlı bir şekilde stratejik liderliğin önemi konusunda bir farkındalığın olduğunu göstermektedir

5. Araştırma konusu yatırım Ajanısları, yatırım Ajanıslarının performansının etkinliği boyutuna ulaşmada stratejik liderlik (Stratejik yönelim, insan sermayesinin geliştirilmesi, Etik uygulamalara vurgulanması,) boyutlarını kullanabildi. Ancak stratejik liderliğin yatırım Ajanıslarının performansının etkinliğini sağlamada diğer boyutları (Stratejik yeteneklere ve becerilere yatırım yapmak, etkili bir organizasyon kültürünü sürdürmek, dengeli düzenleyici gözetimi uygulamak) kullanamadı.

6. Araştırılan yatırım Ajanısları, yatırım tanıtımının etkinliğini sağlamada insan sermayesinin gelişimini kullanabilmiştir ancak, stratejik liderliğin diğer boyutları, yatırım tanıtımının etkinliğini sağlamada (Stratejik yönelim, stratejik yeteneklere ve becerilere yatırım yapmak, etkili bir organizasyon kültürünü sürdürmek, etik uygulamaları vurgulamak ve dengeli Düzenleyici gözetimi uygulamak) boyutlarını kullanamamıştır.

ÖNERİLER

1. Yatırım Ajanıslarının iç ve dış ortamının iyileştirilmesi için, Ajanısların seviyesinin iyileştirilmesi için, Çalıştaylara üst yönetimin çalışanlarla katılımıyla rekabet gücünün sağlanması, yetkilendirmenin bir çalışma yöntemi olarak benimsenmesi ve merkezleşmenin azaltılması için stratejik liderliğinin doğrudan yabancı yatırımı çekmenin geliştirilmesi, başarılması ve sürdürülmesindeki rolü dolayısıyla stratejik liderliğe olan ilginin artırılması gerekir ve bu, hedeflerin belirlenmesi, gelecekteki yönünü geliştirme ve prosedürleri basitleştirme konusunda tüm çalışanları desteklemek, stratejik üretkenliği artırmak, yeniliği tanıtım etmek ve çalışanların performanslarını artırmaya tanıtım eden bir ortam yaratmak, tüm kadroları tanıtım etmek için

ödüllendirme ve ikramiye verme programlarını kullanılması ve hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak yoluyla gerçekleşir.

2. Stratejik yönetime olan ilgiyi artırmak, stratejik yetenek ve becerilere yatırım yapmak ve

insan sermayesini geliştirmek için çalışmak, etkin bir organizasyon kùltürünün sürdürùlmesi, etik uygulamaların sürdürùlmesi ve üstünlüğe ulaşmak için stratejik uygulamalar olarak dengeli düzenleyici gözetimin uygulanması gerekir. Bu, doğrudan yabancı yatırımı çekmede bu boyutların rolüne ilişkin farkındalığı tüm bölümlerde yaymaya çalışan kurslar, seminerler ve çalıştaylar düzenlenerek gerçekleştirilir.

3. Seçkin niteliklere sahip çalışanları seçerek ve onları yaratıcı çalışmaya tanıtım ederek stratejik yetenek ve becerilere yatırımı artırmak, yabancı yatırımcıları çekmek ve onlara hizmet etmek için gerekli becerileri geliştirmeyi amaçlayan eğitim programları ve çalıştaylar oluşturmak, Çalışanların girişimlerini destekleyerek, güçlendirerek ve çalışanların arasında açık iletişimi geliştirerek etkili bir organizasyon kùltürünün sürdürülmesine önem vermek ve bunun üzerinde çalışmak, yatırım Ajanıslarındaki organizasyon kùltürünün geliştirilmesi amacıyla tüm çalışanların özel program ve seminerlere dahil edilmesi gerekir ve bu, doğrudan yabancı yatırım çekmenin etkinliğini artıracaktır.

4. Doğrudan yabancı yatırım çekmeyi daha da artırmaya ihtiyaç vardır ve kurumun performansının periyodik ve etkin bir şekilde ölçülüp değerlendirilmesi yoluyla yatırım Ajanıslarının performansının etkinlik boyutlarına daha fazla önem verilmesi, eksikliklerin düzeltilmesi ve giderilmesi, uluslararası konferanslara, forumlara, çalıştaylara ve tanıtım etkinliklerine katılarak yatırımı etkili bir şekilde tanıtım etmek, Irak'ta yatırımdan sorumlu tüm kuruluşlar bünyesinde tanıtım stratejileri geliştirmek ve geleneksel veya elektronik yatırım tanıtımı alanında uzman kadrolar üzerinde çalışmak ve onları eğitmek, doğrudan yabancı yatırım ortamını iyileştirecek koşulları yaratmak amacıyla çalışanlarda gerekli becerileri geliştirmek için farkındalığı yaymanın ve eğitim programları ve çalıştaylar oluşturmanın önemi konusunda tüm çalışanları eğitmek gerekir.

5. Ajanısları hem stratejik yönlerini güçlendirmeye hem de geliştirmeye tanıtım etmek, insan sermayesini geliştirmek, yetenekli çalışanların ilgisini çekerek, becerilerini geliştirerek ve onları verimliliklerini artıracak eğitim kurslarına dahil ederek yatırım Ajanıslarının performansını daha da iyileştirmek ve etkinliğini sağlamak için etik uygulamaları vurgulamak, tüm düzeyler arasında açık iletişim yoluyla etkili bir organizasyon kùltürünü sürdürmek, ekip çalışması ruhunu geliştirmek, öğrenmeyi ve yeniliği tanıtım etmek ve değerlendirme ve kontrol alanına modern teknolojileri tanıtmak sayesinde yatırım Ajanıslarının etkin performansına önemli ölçüde katkıda bulunulacaktır.

6. Ajanısları hem stratejik yönlerini güçlendirmeye hem de geliştirmeye tanıtım etmek, insan sermayesini geliştirmek, yetenekli çalışanların ilgisini çekerek, becerilerini geliştirerek ve onları verimliliklerini artıracak eğitim kurslarına dahil ederek yatırım Ajanıslarının performansını daha da iyileştirmek ve etkinliğini sağlamak için etik uygulamaları vurgulamak, tüm düzeyler arasında açık iletişim yoluyla etkili bir organizasyon kùltürünü sürdürmek, ekip çalışması ruhunu geliştirmek, öğrenmeyi ve yeniliği tanıtım etmek ve değerlendirme ve kontrol alanına modern teknolojileri tanıtmak sayesinde yatırım Ajanıslarının etkin performansına önemli ölçüde katkıda bulunulacaktır.

Kaynaklar

- Abdul Rashid, I., Abu Samah, I. i., R. R., sham , M. f., N. A., H., Zahari , M. K. (2016). “The Importance Of Perceived Leadership Elements In Strategic Planning At Public University”. *Procedia Economics And Finance*, Vo. ,39, s. (422 – 426).
- Afifa, B. E. (2019).“Örgüt içinde örgüt kültürünün geliştirilmesinde stratejik liderliğin rolü”, . *Cezayir’de bir telekomünikasyon kurumu olan Sidi Ali ajansı üzairnde vaka çalışması, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İşletme Anabilim Dalı, Mostag*.
- Al Thani, F. B., & Obeidat , A. M. (2020).“ The Impact Of Strategic Leadership On Crisis Management”. *International Journal Of Asian Social Science* , Vol. (10), No. (6), , s. (307-326).
- Al-Aqra, A. Q. (2022).“Uluslararası hukuk kuralları ışığında küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi ve yürütülmesinde doğrudan yabancı yatırım ve önemi”, . *El-Ezher Üniversitesi, Şeriat ve Hukuk Fakültesi, Assiut, Bilimsel Dergi, Sayı 34, ilk baskı*, s.(947-1012).
- Al-Jubouri, A. K. (2014). “Irak'a doğrudan yabancı yatırım çekmede yatırım ortamının etkisi, Model olarak 2003 – 2013”. *Al-Qadisiyah Yönetim Bilimleri ve Ekonomi Dergisi, Al-Qadisiyah Üniversitesi, Cilt 8, 2. Baskı*, s. (144-163).
- Al-Rawi, A. A., & Nayef, A. J. (2020).“2005-2016 dönemi için Irak bankacılık sistemi ve doğrudan yabancı yatırım akışları”,. *İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi Cilt 1, Sayı 17*, s. (1-34).
- Al-Samarrai, D. M. (2006). “*Doğrudan yabancı yatırım belirleyicileri ve yasal teminatlar*”,. Lübnan, Beyrut: 6. Baskı, Arap Birliği Araştırmaları Merkezi.
- Baaj, Q. M., & Al-Karaaw, N. A. (2014). “Vergi muafiyetlerinin yabancı yatırımları teşvik etme ve çekmedeki rolü, Divaniye Yatırım Kurumu'nda uygulamalı çalışma,, *Bağdat İktisadi Bilimler Üniversitesi Dergisi Sayı (40)* , s. (305-333).
- Farah, A. H., M. N., Mohamed , M. h., & Al-Siddiq , M. A. (2016). “Ulusal Yatırım Otoritesinin Sudan'a yerli ve yabancı yatırımları çekmedeki rolü”. *Al-Neelain Üniversitesi, Ticaret Fakültesi, Ticaret Fakültesi Bilim Dergi sayı (4)*, s. (159-182).
- Jabbar, A. A. ((2017). The Role Of Leadership In Strategic Management”. *International Journal Of Research – Granthaalayah*, Vo. (5), No. (5),, s. (99-106).
- Pahhkarincao, L. R., & deposueveta, r. P. (2020, şubat). “Factor Affecting Foreign Direct Investment İn 10 Asean Countries 2015-2018 With Fixed Effect Model Approach On Panel Data Regession,, *Ekonomi ve İşletme Fakültesi, Pelita Harapan UÜniversite, Tangerang, Endonezy Shodhshauryam, International Scientific Refr*, s.(30-41).
- Qassem, A.-A. Y., & Al-Khafaj, F. H. (2015). “ Kariyere odaklanmanın teşvikinde örgütsel güvenin rolü. *Kerbela Elektrik Dağıtım Müdürlüğü çalışanlarının görüşlerinin*

- analitik incelemesi, Irak İdari Bilimler Dergisi, Yönetim ve İktisat Fakültesi Cilt 98, Sayı,26, s. (121-133).*
- Saleh, Q. M. (2005).“Doğrudan yabancı yatırım ve Çin ekonomisindeki rolü”,. *Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, Yönetim ve İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü.*
- Zakri, A. L., & , H. T. (2014). Turizm sektöründe doğrudan yabancı yatırım, Irak Kürdistan bölgesi üzerine bir araştırma,. *Bağdat İktisadi Bilimler Üniversitesi Dergisi, Sayı (41), 1-22.*
- Jabbar, A. A. (2017).“The Role Of Leadership In Strategic Management”. *International Journal Of Research – Granthaalayah, Vo. (5), No. (5),, s. (99-106).*
- Kaguru. Joseph, ,, F. M., & G. (2020).“Strategic Leadership Practices And Their Influence On Performance Of Government Managed Entities In Kenya”. *American Journal Of Humanities And Social Sciences Research (AJHSSR), Vo.(4) No (4), s. (105-111).*
- Qassem, A.-A. Y., & Al-Khafaj, F. H. (2015). “Kariyere odaklanmanın teşvikinde örgütsel güvenin rolü”. *Kerbela Elektrik Dağıtım Müdürlüğü çalışanlarının görüşlerinin analitik incelemesi, Irak İdari Bilimler Dergisi, Yönetim ve İktisat Fakültesi CİİT 98, SAYI,26, s. (121-133).*
- Jooste C, B. Fourie,(2009), “The Role Of Strategic Leadership In Effective Strategy Implementation: Perceptions Of South African Strategic Leaders”, *Southern African Business Review* Vo. (13) No. (3), s. (51-68).
- Tawfig, N. F., ve Kamarudin, S. (2021).“Role Of Strategic Human Resource Management Practices On The Achieving Of Sustainable Competitive Advantages: The Mediation Role Of Strategic Leadership And Organizational Culture”. *Review Of International Geographical Education Online, 11(5), vol (11) s.(583-604)*
- Alayoubi, Mansour M., Mazen J. Al Shobaki,ve Samy S. Abu-Naser (2020), “Strategic Leadership Practices And Their Relationship To Improving The Quality Of Educational Service In Palestinian Universities”, *Nternational Journal Of Business Marketing And Management (IJBMM), Vo. (5), No.(3), s.(11-26).*
- Dohamid, A. G, Ma’ruf Akbar ve Muchlis R. Luddin (2020), “ Strategic Leadership For The Implementation Of Three Values Of Higher Education Performed By The Indonesian Defense University (IDU) In The 2015-2018 Period ” , *International Journal Of Human Capital Management, Vol. (4), No.(1) , s.(80-84).*
- Ohs, Matthew K., (2020),“ Advancing Higher Education: Strategic Leadership For Chief Advancement Officers” In Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Master Of Science.
- Hitt, M.A.; Hoskisson, R.E.; Ireland, R.D. (2007). “Management of Strategy” (International Student Edition). China: Thomson South-Western.